

תצוגת בקר בתערוכות — האם טובה היא או רעה?

בעלי חשיבות לגבי קביעת ערכה הכלכלי של הבהמה.

כך, למשל, בניו־זילנד, שבה שחר העבודה הינו אחד הגורמים המגבילים ביותר, מהווה כושרה של הפרה להיחלב במכונה ללא גמירה ביד תנאי יסודי להתזקתה.

פרופ' פטרסון (מינסוטה, ארה"ב) — פרט למבנה העטין ומידת הבשריות של הגוף אין כל קשר, לדעתי, בין תכונות המבנה של הפרה לבין כושר הנבחה.

ד"ר וונגה (שבדיה) — אינני סבור שקיים קשר כל שהוא בין מבנה הגוף החיצוני לבין כושר ההנבה. במיוחד אין ליחס כל השפעה למבנה על כושר ההנבה התורשתי.

הוא הדבר אף לגבי הקשר שבין טיפוסיות המבנה וכושר ההנבה. בתוך תחומי של גזע מסויים אין טעם לבחון את הבהמה לגבי טיפוסיות מבנה גופה, בעוד שטיפוסי המבנה בגזעים השונים הם תוצאה של תהליכי טיפוח מסויים, ואין כל קשר בינם לבין כושר ההנבה.

פרופ' סוונסון (טנסי, ארה"ב) — מחקרים בשטח זה העלו קשר רופף למדי בין סך כל הנקודות המוענק לבהמה לגבי טיפוסיותה במבנה הגוף לבין כושר הנבחה. היחס בין תכונות המבנה, שמעידות על גודל הגוף לבין כושר ההנבה, הינו ברור יותר. אולם אף לא אחד מן המחקרים הגדולים שנערכו בשטח זה מעיד על יחס הדוק בין סימני המבנה לבין כושר ההנבה שיאפשר הסתמכות עליו וחיווי כושר ההנבה לפי סימנים אלה.

לפיכך, מנקודת ראות מעשית, לא נודעת חשיבות ליחס הקל שנמצא בין סימני המבנה וכושר ההנבה. אין, איפוא, כל טעם לנסות העלאת תנובתו של העדר על ידי שימוש בפרים שמבנה גופם טוב, כיוון שהקשר בין מבנה גופו של הפר לבין גובה תנובותיהן של בנותיו הינו קלוש ביותר.

ד"ר האנסון (שבדיה) — לטיפוסיות המבנה ולמבנה עצמו נודעת השפעה לגבי בשריותם של העגלים המתקבלים על ידי הכלאת פרות

להלן מובאות דעותיהם של אחדים מגדולי המומחים בעולם בשאלה זו.

שאלה: האם סבור אתה שקיים יחס כלשהוא בין טיפוס הבהמה ומבנה גופה לבין כושר ההנבה שלה למעשה ולהלכה (הכושר התורשתי)?

ד"ר האמונד (קמברידג', אנגליה) — כן, רגליהם האחוריות ועמידתן של הפרים צריכות להיות כהלכה, אחרת לא תוכלנה הפרות לשאת על גבן פרים כבדי גוף.

למבנה הגוף החיצוני אין כל קשר עם כושר ההנבה התורשתי של הבהמה, אלא אם כן ליקוי כל שהוא במבנה מונע בעד כושר זה מלהגיע למלוא ביטויו למעשה. אם עיקר מזונן של הפרות הוא ירק ומספוא רב־נפח אחר יש להקפיד על כך שתהיינה בעלות כרס מפותחת כדבעי.

פרופ' הנדרסון (וירג'יניה המערבית, ארה"ב) — מבחינת הופעתה החיצונית זקוקה הפרה לצרכי הרעייה ברגלים וטלפים טובות; בטן גדולה מעידה על כרס מפותחת היטב בעלת כושר קיבול רב למזון ומים, עטין הצמוד יפה לגוף מפחית סכנתן של חבלות שונות, גודל הפטמות ומקומן וכן רקמה בלוטית מפותחת בעטין קובעים לגבי אפשרויות החליבה וכושר ההנבה. אלה הן רק כמה מן הנקודות שאפשר לציין כמעידות על היחס שבין צורת הגוף החיצונית לבין כושר ההנבה.

זה לא מכבר סוכמה במחלקתנו עבודת מחקר גדולה אשר הראתה קשר ברור בין מבנה הגוף לבין כושר ההנבה.

ד"ר מק־מיקן (ניו־זילנד) — כן, בתנאים מסויים. נראה לי שישנה עדות לכך כי במקרים מסויים מהווים סימני הטיפוס תוצאה ולא גורם לגבי כושר ההנבה.

בשיטת השיפוט הניו־זילנדית למעלה מ־40 אחוז של הנקודות ניתנים על תכונות "יופי" גרידא. שאין ביניהן לבין כושר ההנבה ולא כלום.

מאידך, אין ספק שישנם סימני טיפוס שהם

ה. כפות רגליים מפותחות היטב, כי בנייר זילנד צריכות הפרות לעבור כברות דרך ניכרות על מנת לאסוף להן את מנת מזונן.

ו. לסתות בעלות מבנה נורמאלי — לא מור־מות ולא נפולות — כיוון שבהמותינו צריכות ללחוך את מזונן בכוחות עצמן. מבנה לקוי של הפה מזיק לבהמות בתקופות רווק, אחת היא מהו כושר הנבחה.

נקודות אלו אינן מובאות לפי סדר חשיבותן, כיוון שכולן הן חיוניות למען תהיה הפרה יעילה מבחינה כלכלית.

פטרסון — צורתו של העטין ואופן חיבורו לגוף קובעים לגבי כושר ההנבה וגובה תנובת החיים.

עטין בעל קרקעית שטוחה שממנה יוצאות הפטמות במרובע סימטרי יריק את חלבו טוב יותר מאשר עטין המחולק במראהו החיצוני לרבעים. עטין מתנענע נוטה יותר להיפגע על ידי מחלות מאשר עטין המחובר אל הגוף היטב. וונגה — מובן מאליו שלעטין נודעת חשיבות לגבי כושר ההנבה של הבהמה. אך לא מדובר כאן בפרטי המבנה אלא בתכונות פיסולוגיות. עם זאת, מצבו הפיסולוגי של העטין קשור למצבה הכללי של הבהמה.

באורח בלתי ישיר נודעת לעטין טוב בעל פטמות יפות חשיבות להשגת תנובה גבוהה. לעתים קרובות הושמעה הדעה כי אפשר לעמוד על כושר הנבחה של הבהמה על ידי מישוש העטין ובחינת הוורידים שעליו וכדומה, אולם עד כה לא פותחה כל שיטה, עד כמה שידוע לי, אשר תאפשר לשפוט בבטחה על כושר ההנבה על סמך מבנהו החיצוני של העטין.

את צורתם וגדלם של העטין והפטמות יש לבחון לאור צרכי החליבה המכאנית.

סוונסון — מחקרים רבים העלו קשר ברור בין גודל גופה של הבהמה לבין כושרה להניב,

כאשר השוו בהמות שונות בתחומי גזע אחד. השפעת גודל הגוף על כושר ההנבה היא בלתי ישירה ואינה מוחלטת כיוון שהגודל לכשעצמו אינו יכול לקבוע באופן מכריע את גובה התנובה. העניין הוא רק בכך שפרות חלב טובות מגודלות־גוף מסוגלות לאכול כמויות

אלו עם פרים מגזעי בשר. גם למבנה העטין נודעת חשיבות רבה. בשבדיה הולכת ופוחתת בזמן האחרון תשומת הלב המוקדשת למבנה גופה של הבהמה.

שאלה: אם סבור אתה שישנם פרטי מבנה הקשורים בכושר ההנבה של הבהמה, מנה אותם לפי סדר חשיבותם ונסה להסביר מה הקשר שבינם לבין תכונות ההנבה של הבהמה?

האמונד — נוסף לנ"ל, הרווח בין הרגליים; כיוון שזה קובע את רוחב בסיסו של העטין ואת סיכויי ליהפך מתנענע עם הזדקנותה של הבהמה.

הנדרסון — במחקר שהזכרתי מוינו הבהמות לפי גובה תנובותיהן.

כטיפוס חלבני נקבע אותו טיפוס אשר הראה את הקשר התורשתי החזק ביותר עם כושר הנבה טוב. לפי תוצאות המחקר הנ"ל מורכב האופי החלבני מנועם ההופעה, מבנה גוף חד (זוויתי), מבנה פתוח באופיו, היעדרן של רקמות מיותרות, בהתחשב עם השלב בתקופת החליבה. בין אם מצדד אדם זה או אחר בזכות הקשר שבין המבנה וכושר ההנבה ובין אם לאו, אין ספק כי אותם סימנים שמניתי לעיל מהווים נר לרגליו של כל איכר, העומד לבור לו פרה בעלת כושר הנבה רב.

מקמיקן — א. גודל הבהמה: בניירזילנד, בתנאי מרעה מתמיד, מקום שהבחינה הקובעת היא התפוקה המתקבלת מכל דונם מרעה, תהיינה פרות קטנות גוף יעילות יותר, ובמיוחד במקרה שרמת תנובתן דומה לזו של מגודלות הגוף.

ב. מבנה גוף חד (זוויתי) משך תקופת החליבה מעיד על הכוונת חמרי המזון בעיקר למטרות ייצור חלב ולא להעלאת בשר ואגירת שומן בגוף.

ג. עטין גדול ומפותח היטב, בעל מבנה ספורי, גי, בהיותו מרוקן מחלב, מעיד בדרך כלל על כושר הנבה טוב.

ד. פטמות שתהיינה בגודל המתאים ובעלות צורה נאותה, שיאפשרו חליבה קלה במכונה ללא גמירה ביד.

מספוא גדולות יותר ולהניב יותר חלב מאשר פרות חלב טובות אולם קטנות גוף. גדלו ומבנהו של העטין יכולים להשפיע באורח ישיר על כושר ההנבה. פרה יכולה להניב רק את אותה כמות החלב שהעטין מסוגל להכיל, ואף אם כושר ההנבה הפוטנציאלי הינו גבוה יותר הוא לא יגיע למלוא ביטוי עקב גדלו המגביל של העטין. מאידך, עטין גדול לכש- עצמו אינו מבטיח תנובת חלב גבוהה כי יתכן שפרות בעלות עטין גדול לא תהיינה בעלות הכושר התורשתי למלא את עטינן חלב. ישנן כנראה יותר פרות שאינן מסוגלות למלא עטין ניהן במלוא כושר קיבולם מאשר להיפך.

האנסון — בייצור בשר (הכלאות): 1. בכיר רות; 2. קצב הגדילה. לייצור חלב: 1. מבנה העטין; 2. חזקן של הרגליים.

גופן וטיפוס המבנה הינו חסר טעם לחלוטין. סוונסון — ברירת בהמות לפי מבנה גופן לא יכולה לקדמנו מבחינת שאיפתנו להעלות את התנובה.

עם זאת לא יאה זה מן הצדק לקבוע כי סלקציה על סמך טיפוס המבנה הנה מחוסרת כל תועלת שהיא. פרות בעלות טיפוס מבנה טוב תימכרנה במחיר גבוה יותר מאלו בעלות טיפוס המבנה הגרוע, אף אם התנובות שוות הן. נוסף לכך נודע ערך לבעלות טיפוס המבנה הטוב על ידי כך שסיכויין להיות יעילות בייצור רבים יותר.

האנסון — למרות שלתצוגת בהמות ושפיטתן נודע ערך מוגבל ביותר, יש להחשיבן מבחינת העניין שהן מעוררות בקרב האיכרים בבעיות הטיפוח של בקר החלב.

שאלה: האם סבור אתה שתצוגת בהמות בתערוכות והענקת ציונים להן על סמך תכונות המבנה וטיפוס המבנה שלהן הינם מחוסרי כל תועלת?

האמונד — לא.

הנדרסון — מובן מאליו מתוך תשובותי הקודמות, כי אני סבור שהצגת בהמות בתערוכה ושפיטתן על סמך מבנה גופן החיצוני הינן בעלות ערך רב.

מק־מיקן — תערוכות בקר בזמננו הינן בבחינת מאורע ספורטיבי ומבחינה זו ממלאות הן תפקיד חשוב בחיי החברה הכפרית. יש בכך משום נזק רב אם הלוקחים חלק בתערוכות כאלו סבורים שברירת הבהמות היפות ביותר תביא תועלת חמרית כל שהיא.

פטרסון — מנקודת ראות של שיפור רמת התנובה — לא. מנקודת ראות של עידוד התחרות והחשבת יופיין של הבהמות — כן. ווגנה — לא אומר שתערוכות בקר הינן מחוסרות כל תועלת.

יש להצדיק שפיטתן של הבהמות בתערוכה במידה שיושם לב למצבן הכללי (בריאות כללית, רגליים, עטין גורמאלי ובריא, פטמות בריאות ויפות וכו'). אולם השימוש בשיטות ניקוד שונות על מנת לקבוע ציונים לבהמות עבור מבנה

שאלה: האם ניתן לדעתך להגדיל את ערכן של התצוגות על ידי העמדת בחינת הבהמות על בסיס מדעי יותר תוך כדי בחינת אותן התכונות היכולות באמת להשפיע על כושר ההנבה של הבהמה?

האמונד — כן; לא תוצגנה פרות אשר לא עברו רמת תנובה מסויימת. הפרות המוכנסות לזירה תישאנה על גבן תו אחד משלושה צבעים אשר יציינו אותן אם הן בעלות תנובה גבוהה, בינונית או נמוכה, כך שהקהל והשופטים ידעו מה פעלה הפרה בטרם העריכוה מבחינת מבנה גופה. שיטה זו תהיה נכונה במיוחד לגבי הפרות מן הגזעים הדור־כליתיים (כולל את הפרזיות).

הנדרסון — יש להכניס חידושים בשיטות הניקוד על ידי שתיבחה בעיקר אותן התכונות הקשורות באופן ברור בכושר ההנבה. בשיטה החדשה יש להעניק משקל רב יותר ל"אופי החלבני" של הבהמה. אף את שלושת סעיפי הנקודות החשובות האחרות בשיטת השיפוט הנוכחית אפשר להמשיך ולקיים, אך אין להעניק להם השיבות כה רבה.

מק־מיקן — כן.

פטרסון — מסופקני.

ווגנה — עד כה לא פותחה שום שיטה שהיא להעריך בנפרד נקודות מסויימות בטיפוס המב-

מאידך יש להדגיש כי תערוכות בקר על-לוח להזיק. אצלנו הולכת ופוחתת תשומת הלב המוקדשת לטיפוס המבנה ולסימני המבנה בחי-צוני.

סוונסון — בכל מקום בו רואים בתערוכות ובניקוד תחליף למבחני תנובה מדוייקים יש בשיטה זו משום נזק, כיוון שהיא יוצרת רושם מוטעה.

המטרה צריכה להיות חינוך הבוקרים להבנת היחס שבין פרטי המבנה של הבהמה וכושר הנבחה תוך הדגשת הקשר הקלוש ביותר שבין השניים. תכניות להערכת עדרים עדיפות על תצוגת בהמות נבחרות.

האנסון — (אין תשובה).

שאלה: אם סבור אתה כי בחינת טיפוס המבנה אין בינה לבין כושר ההנבה ולא כלום, האם מאמין אתה שהאיכרים, בהתחשבם בציוני השופטים, מעכבים את השבחת העדרים, בעוד, שאילו היו שמים לבם לנתוני בקורת התנובה בלבד היו נוהגים ביתר תבונה?

האמונד — (אין תשובה).

הנדרסון — אני מאמין כי תהא זו איולת מצד הבוקרים לנסות ולהשביח את עדריהם על יסוד מבחני הטיפוסים בלבד.

אם תיערך הברירה על יסוד ביקורת התנובה בלבד עלולים אנו לקבל עדר המורכב מפרות גבוהות תנובה אך סובלות ממחלות עטין, רגל-יים חלשות או סובלות מליקויים אחרים.

כל הרוצה להשביח את עדרו צריך להתחשב הן בנתוני התנובה והן במבנן החיצוני של הבהמות.

מק'מיקן — טיפוח בקר החלב לקראת הגדלת יעילותו הכלכלית הינו קשה ומסובך למדי גם מבלי שיעמיסו עליו עוד את התפקיד לטפח תכונות שונות ומשונות, אשר אינן קשורות באורח ישיר בתפקודי ייצור החלב.

במידה והשיטות החדישות מפנות את תשומת הלב לתכונות בלתי חשובות כאלו הרי שיש בהן משום נזק.

פטרסון — אין ספק שתשומת הלב המרובה שהוקדשה למבנן החיצוני של הבהמות הביאה

נה. אפשר לערוך מדידות הגוף, חלקי גוף מסויימים, השיפוע של העטין או שיפוע הרבעים האחוריים, ארכן וקטרן של הפטמות וכדומה, אולם קרוב לוודאי שנמצא כי הקשר שבין סימני מבנה מסויימים וכושר ההנבה הוא אפסי. סוונסון — אם מטרת שיפור השיטה היא להגדיל את הקוראציה שבין סימני מבנה וכושר הנבה — אין אני מאמין בכך.

התקווה לגלות קוראציה בין תנובה שנתית וטיפוס המבנה אינה הגיונית, כיוון שטיפוס המבנה נקבע על סמך סימנים חיצוניים בעוד שהתנובה נקבעת על ידי גורמים פנימיים. את גורמי הפנים הללו אין למדוד בכל דרך שהיא פרט למדידת המוצר הסופי — החלב. האנסון — יש להקדיש תשומת לב הרבה יותר גדולה לתנובת הפרה למעשה ובעיקר לתנובת החיים.

שאלה: האם חושב אתה שיש טעם להמשיך בשיטות התצוגה והשיפוט הנוכחיות? האמונד — אין להמשיך בשיטות הנוכחיות, ובמיוחד לא לגבי הגזעים הדוריתכליתיים.

הנדרסון — אין להמשיך בשיטת הניקוד הנוכחית. בהמה אחת יכולה לעלות על רעותה מכל הבחינות פרט לאחת, ובכל זאת יכולה היא להפסיד מ-1 עד 30 נקודות בשיפוט על יסוד הערכת מראה הכללי, או מערכת הפרשת החלב שלה.

אם מתכוונים להמשיך בשיטת מענק הנקודות יש לפצל את סעיפי הניקוד ליחידות קטנות ביותר, כך שמשקלו של כל סעיף לא יעלה על 4—5 נקודות, והבהמה לא תפסיד מספר רב של נקודות עקב מגרעת אחת ויחידה.

מק'מיקן — ראה תשובותי לשאלות הקודמות.

פטרסון — כל עוד שלטת הגישה הנוכחית המקדישה תשומת לב כה רבה למראה החיצוני פסולה בעיני שיטת התצוגה.

וונגה — מדוע לא? אם רואים אנו בתצוגות ובציונים שיטה לעדוד העניין בטיפוחם ודירבונם של איכרים צעירים, אין כל סיבה שלא להמשיך בשיטה הישנה.

ייתכן, למשל, שרצוי יותר לברור בהמות בעלות עטין יפה המניבות פחות חלב מאשר כאלו בעלות עטין מתנענע, כיוון שאלו הראשונות תהיינה וודאי בעלות תקופות חליבה מרובות יותר.

היסוד לברירה צריך להיות נתוני ביקורת התנובה, אולם אין להתעלם אף מפרטי המבנה החיצוני. רק במקרים בהם מתעלמים, נמנעים או מזניחים את ביקורת התנובה מתוך התרכזות בברירת טיפוס מבנה בלבד, יש לחשוש לעיכוב השבחתו של העדר.

האנסון — לדעתי יש להתרכז בעיקר על נתוני התנובה, אך כדי לעורר עניין כללי בבעיות הטיפוח כדאי להקדיש תשומת לב אף לפרטי המבנה החיצוני — אולי על ידי תצוגת קבור צות צאצאים של פרות מפרים מצטיינים.

(מתוך ה"פארמר דיג'סט", פברואר 1958)

לידי פסילתן של בהמות משובחות רבות. וונגה — היסוד לייצור החלב הוא פוריות תקינה. בפרות יש לטפח נקביות, ובפרים יש לטפח סימני זכרות מובהקים. זוהי אנדוקרינולוגיה (תורת הפרשה פנימית) מעשית.

בזכרם את שני העקרונות הללו יכולים היו האיכרים להתקדם במידה הרבה יותר גדולה, על ידי שהיו מרכזים את כל מעייניהם בתגור בותיהן של בהמות בריאות ורק מדי פעם היו "פוזלים" למבנה החיצוני. בהיותם להוטים אחרי מראה חיצוני נאה של בהמותיהם מלעיטים הם את בני הבקר מנות גדולות מדי של מספוא, בשכחם כי תזונה צנועה למדי בשנה־שנה וחצי הראשונות לחיי הבהמה מכינה אותה לקראת תנובה גבוהה יותר וחיים ארוכים.

טוונסון — לציוני המבנה החיצוני ישנן יתרונות מסויימים, מחוץ להעלאת ערכן של הבהמות למטרות מכירה.

(ציירה רבקה האס, קיבוץ סער)